

VÁLOGATÁS A SZERZŐI JOGI SZAKÉRTŐ TESTÜLET
SZAKVÉLEMÉNYEIBŐL

**JOGSZABÁLY ÁLTAL KÖTELEZŐVÉ TETT BIZTONSÁGI ELEMZÉS
JOGI VÉDELME**

SZJSZT-15/07/1

Magánmegkeresés

A megkereső által feltett kérdések

1. A biztonsági elemzési folyamat mely elemei tekinthetők olyan szerzői alkotásnak, amelyet a szerzői jog védelme illet meg?
2. Ha a leírás alapján a szellemi alkotási folyamat egyetlen eleme sem minősíthető a szerzői jog hatálya alá tartozó szellemi alkotásnak, úgy azok milyen szellemi alkotásnak minősíthetők (pl. know-how)?

Az eljáró tanács szakvéleménye

I. Ténybeli és jogi kiindulópontok

A megkereső a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezésről szóló 18/2006. (I. 16.) Korm. rendelet alapján biztonsági elemzést végez megrendelői (veszélyes ipari üzemek üzemeltetői) számára. Tekintettel arra, hogy sajátos szakmai eljárásról van szó, az írásbeli megkeresést kiegészítendő a megkereső 2007. július 26-án az eljáró tanács előtt személyesen is ismertette a biztonsági elemzési folyamatot.

A kormányrendelet hatósági és szakhatósági engedélyezést ír elő a veszélyes ipari üzemek számára. Ebben az engedélyezési eljárásban ügyiratként kerül benyújtásra az üzemeltető által elkészített biztonsági elemzés, illetve biztonsági jelentés, amelynek tekintetében a rendelet meglehetősen részletes előírásokat tartalmaz.

A rendelet azonban lehetővé teszi, hogy az elemzés során többféle módszer alkalmazásával is el lehessen érni az eredményt: több alkalommal használja a „nemzetközi gyakorlatban elfogadott módszert használhat”, illetve „a szakma által általánosan elfogadott módszerrel végezheti el” kifejezéseket. Ez a gyakorlatban is eltérő módszerek alkalmazásához vezet (pl. eltérő kockázati mátrixok alkalmazása, a kockázati csomópontok eltérő megállapítása).

II. A megkeresésre adott válaszok

Ad 1.

Az eljáró tanács rámutat arra, hogy a szerzői jog az információ előállításához vezető – bármily költséges – folyamatnak nem nyújt oltalmat. Önmagában a kidolgozáshoz választott módszerek, eljárások [Szjt. 1. § (6) bekezdés] nem állnak a szerzői jog védelme alatt. Az ilyen módszerek, eljárások megfelelő kiválasztása és alkalmazása pedig nem tekinthető „alkotásnak” az Szjt. értelmében.

Ezért az eljáró tanács a kérdésben foglaltaktól eltérően, de a személyes bemutatáson elhangzottak alapján nem az elemzési folyamat, hanem az elkészült biztonsági elemzés/jelentés szerzői jogi oltalmát vizsgálta.

a) A biztonsági elemzés/biztonsági jelentés mind a tényanyag felkutatása és prezentálása, mind az írásba foglalás terén kellően széles alkotói mozgásteret biztosít ahhoz, hogy a szerzői jogi védelem megállapítható legyen – szakirodalmi műként [1999. évi LXXVI. törvény, a továbbiakban Szjt. 1. § (2) a) és (3) bekezdése].

A megkereső által az eljáró tanácsnak anonimizáltan benyújtott, elmondásuk szerint tipikusnak tekinthető elemzés ilyen egyéni-eredeti jellegű szakirodalmi mű, ami szerzői jogi védelem alatt áll.

b) Az eljáró tanács megjegyzi ugyanakkor, hogy bármilyen költséges is e szakirodalmi műben található tények, következtetések felkutatása és megjelenítése, ezek – mint pusztán információk – nem állnak szerzői jogi védelem alatt. [L. Szjt. 1. § (5) bekezdés „A szerzői jogi védelem nem terjed ki a sajtótermékek közleményeinek alapjául szolgáló tényekre vagy napi hírekre.”]

A szakirodalmi művek esetében ez a helyzet igen gyakran előáll, tipikusan költséges kutatások eredményeit bemutató tanulmányok esetén. A szerzői jog azonban mindig a tartalom, az információ egyéni-eredeti kifejtését (expression) oltalmazza, és nem magát az információt.

Az információ engedély vagy hivatkozás nélküli átvételét tehát a szerzői jog eszközeivel nem lehet szankcionálni – ezt a szakmai etika mellett legfeljebb egyes sajátos szakmai szabályok tehetnék meg, de ilyen szabályt a biztonsági elemzések tekintetében a kormányrendelet nem tartalmaz. Ez érthető, hiszen annak célja nem a biztonsági elemzések eredetiségének biztosítása, hanem az alapos, pontos elemzések előmozdítása útján a biztonság fokozása.

Az eljáró tanács megjegyzi: ha a gyakorlatban szolgai másolás történne, és egy vállalkozó által elkészített biztonsági elemzést egy másik vállalkozó az adott üzem tekintetében a meg-alapozó kutató-elemző munka elvégzése nélkül felhasználna (pl. átdolgozna), valószínűleg nem lenne képes arra, hogy önmagában a tényeket, következtetéseket emelje át a kifejtés

gondolatszövedékének átvétele nélkül. A gyakorlatban ezért sok esetben a szolgai másolások elleni fellépéshez a szerzői jog a szakirodalmi mű védelme útján segítséget nyújt.

c) Az 1.a) pontban foglaltak szerint a biztonsági elemzés/biztonsági jelentés eléri a szerzői jogi védelemhez szükséges egyéni-eredeti jelleget; azonban ez az irat a hatósági, szakhatósági engedélyezési eljárásban benyújtásra kerül. Az Sztj. 1. § (4) bekezdése értelmében: „Nem tartoznak e törvény védelme alá a jogszabályok, az állami irányítás egyéb jogi eszközei, a bírósági vagy hatósági határozatok, a hatósági vagy más hivatalos közlemények és az ügyiratok, valamint a jogszabállyal kötelezővé tett szabványok és más hasonló rendelkezések.”

A veszélyes ipari üzemek engedélyezési eljárásában a biztonsági elemzés/jelentés ügyiratnak minősül, és így nem áll szerzői jogi oltalom alatt.

A magyar szerzői jog irodalma és gyakorlata azonban egyöntetűen azon az állásponton van, hogy az ügyiratfunkció nem jelenti a mű szerzői jogi védelmének teljes elenyészését: a szerzői jogi védelem kizárólag ebben a funkciójában nem illeti meg az alkotást, de más felhasználások esetén a szerző engedélyére szükség van. A szerzői jogi törvény ismert kommentárja írja szakdolgozatokról: „*Tehát csak a minősítési eljárás szempontjából, a minősítő szerv és a jelölt viszonyában nem minősül a disszertáció szerzői műnek.*”¹ Ezzel összecsengő vélemény található a Szerzői Jogi Szakértő Testület gyakorlatában is (pl. 21/02, 27/01. sz. ügy).

A jelen ügyben ez azt jelenti, hogy a hatósági engedélyezési eljárás során az elemzés szerzőjét nem illetik meg a szerzői jogok. Ha azonban az üzemeltető az elemzés rendszeres felülvizsgálatakor vagy szükséges módosításakor használja fel az eredeti elemzést (mint szakirodalmi művet), pl. többszörözi vagy átdolgozza azt, akkor ehhez az eredeti elemzés szerzőjének engedélyére van szüksége.

Az eljáró tanács rámutat azonban arra, célszerű, hogy az elemzés elkészítésére vonatkozó szerződés világosan rendezze a kész elemzés jövőbeli felhasználásának lehetőségeit, korlátait.

Ad 2.

Önmagában a kidolgozáshoz választott módszerek, eljárások, azok kiválasztása és alkalmazása nem áll szerzői jogi védelem alatt. A Ptk. 86. § (4) bekezdése szerint azonban a személyeket védelem illeti meg vagyoni értékű gazdasági, műszaki és szervezési ismereteik és tapasztalataik tekintetében is.

A biztonsági elemzés létrehozója által alkalmazott módszerek, eljárások összessége, azok egymáshoz való viszonya, az elemzési folyamatra vonatkozó ismeretek és tapasztalatok együttesen ilyen, ún. „know-how-oltalom” alatt állhatnak. Ehhez az szükséges, hogy ezen

¹ A szerzői jogi törvény magyarázata. Szerk.: Gyertyánfy Péter; CompLex Kiadó, Budapest, 2006 p. 34.

ismerethalmaz az alkalmazott formájában még ne váljon közkinccsé [1978. évi 2. tvr. 4. § (1) bekezdés]. E kérdésben a szakvélemény adására a Szerzői Jogi Szakértő Testület nem rendelkezik hatáskörrel.

Dr. Novák Tamás, a tanács elnöke
Dr. Tóth Péter Benjamin, a tanács előadó tagja
Dr. Munkácsi Péter, a tanács szavazó tagja

A REPROGRÁFIAI DÍJRA JOGOSULTAK KÖRE

SZJSZT- 21/07/01

A Magyar Lapkiadók Egyesületének megkeresése

A Magyar Lapkiadók Egyesülete által feltett kérdések

1. A napilapokon kívül minden folyóirat (ideértve a hetilapokat és az évente legalább egyszer megjelenő kiadványokat is) a reprográfia hatáskörébe tartozik-e? (Minden folyóiratnak jár-e a díj?)
2. A nyomtatóval elektronikus platformról (főképpen internetről, akár otthoni vagy munkahelyi számítógépről magáncélra) kinyomtatott, szerzői jogi oltalom alatt álló művekre vonatkozik-e a reprográfiaidíj-kifizetési kötelezettség?
3. A folyóiratok fogalmi definíciója történhet-e pusztán periodicitásuk alapján? (Erre vonatkozóan sem a sajtótörvény, sem a szerzői jogi törvény, illetve akár a levéltári törvény nem tartalmaz rendelkezést.)
4. Kizárja-e egyértelműen a szerzői jogi törvény a napilapokban megjelent és egyébként szerzői jogi oltalom alá eső műveket a reprográfiai jogosultság alól?

Az eljáró tanács szakvéleménye

A megbízó által feltett kérdések megválaszolását megelőzően indokolt a reprográfiai jogdíj jogintézményének és a szabályozás hátterének rövid összefoglalása.

Az irodalmi és művészeti művek védelméről szóló ún. Berni Uniós Egyezmény (BUE – hazánkban az 1975. évi 4. törvénnyel kihirdetett hatályos szövege az ún. 1971-es Párizsi Szerződésként lépett hatályba) 9. Cikke szerint az irodalmi vagy művészeti alkotás szerzőjét megilleti az a kizárólagos jog, hogy műve bármilyen formában történő többszörözését

engedélyezze. Az ENSZ Szellemi Tulajdon Világszervezete (WIPO) keretében 1996-ban létrejött ún. WIPO Szerzői Jogi Szerződés (WCT) 1. Cikk (4) bekezdéséhez kapcsolódó, a WCT-ét létrehozó diplomáciai konferencián részt vevő országok által tett közös nyilatkozat nemzetközi szinten rögzíti, hogy a BUE 9. Cikkében foglalt többszörözési jog a digitális úton megvalósuló többszörözési cselekményekre is kiterjed.

Az Európai Unió az információs társadalom szerzői és szomszédos jogáról szóló, 2001/29/EK sz. Parlamenti és Tanácsi Irányelvének (INFOSOC-irányelv) Preambuluma, annak (21) bekezdésében szintén kimondja, hogy az Unió belső piacán belüli jogi értelmezési biztonság érdekében a többszörözési jog hatálya alá tartozó cselekmények széles definíciójára van szükség. Az INFOSOC-irányelv 2. Cikke értelmében a többszörözési jog kiterjed a mű egészben vagy részben, bármilyen módon, illetve bármilyen formában megvalósuló közvetlen vagy közvetett, időleges vagy állandó többszörözésére.

A szerzői jogról szóló, hatályos 1999. évi LXXVI. törvényünk (Szt.) 18. §-a szintén a nemzetközi szabályokon alapuló, széles értelemben vett többszörözési jog talaján áll. Az Szt. szerint a szerző kizárólagos többszörözési joga mind az analóg módon megvalósuló, mind pedig a digitális rögzítések és másolások eseteire kiterjed. A többszörözés mint szerzői jogi értelemben vett felhasználás magában foglalja a mű anyagi formában, nyomtatással megvalósuló mechanikai, filmes vagy mágneses rögzítését, illetve másolását, továbbá – többek között – a mű digitális formában, elektronikus eszközön történő tárolását, illetve a számítógépes hálózaton átvitt művek anyagi formában való előállítását. Ide tartozik tehát a hagyományos, „papíralapú” másolatkészítés, továbbá a digitálisan tárolt mű anyagi formában való előállítása is. A CompLex Kiadó kiadásában megjelent, „A Szerzői Jogi Törvény Magyarázata” című kiadvány (2006. október 15-ével lezárt kézirat szerinti kiadás – „Szt.-kommentár” –) III. fejezet (szerző: Gyertyánfy Péter) 131. oldal tetején található, az Szt. 21. §-ához fűzött kommentár szerint: „A többszörözés fogalma alatt a 18. § (1) bekezdésében kifejtetteket kell érteni (rögzítés anyagi hordozóban). A 'fénymásolással vagy más hasonló módon, papíron vagy más hordozón' fordulat igen széles, s erre utal, hogy e szabály alá esik valamely, az előzőekben meghatározott mű műpéldányt eredményező másolásának teljes folyamata. Az alkalmazott technika másodlagos. A reprográfiai készülék fogalma így átfogja mindazokat a készülékeket, amelyek nyomtatásban már megjelenített anyagok másolására vagy arra is alkalmasak, és amelyeket a másolásra is szántak. Közömbös, hogy a készülék önállóan, más készülékkel együtt vagy kombinált készülék részeként alkalmas a nyomtatásban megjelent művek többszörözésére. A hagyományos 'fénymásoló' mellett megfelel e fogalomnak a számítógépi nyomtató (például az internetről másolhat ki folyóiratoldalakat), a szkennert (amely optikai úton digitális jelsorozatot állít elő, hogy azután azt a számítógép kép formájában meg tudja jeleníteni), a telefax (amely a beszkenelt, digitalizált dokumentumot egy távoli, másik faxon jeleníti meg, de maga is készíthet másolatot) és ezek kombinációi is (kombinált nyomtatók).”

A hatályos magyar Sztj. sem a többszörözési jog tartalma, sem pedig az az alóli kivételek, illetve speciális szabályok – mint például a reprográfiai díjigény – szempontjából nem tesz különbséget az anyagi formában megvalósuló és a digitális többszörözési cselekmények között. Az Sztj.-kommentár előzőekben idézett fejezetében, a 129. oldal első és második bekezdésében (1. A reprográfiai jogdíj; 1.1. A jogintézmény célja, lényege; 1.2. A jogosultak és a kötelezettek) kifejti, hogy a reprográfiai jogdíj jogintézménye lényegében az ún. „üreskazetta-jogdíj” jogintézményével azonos, mintegy a korábbi jog által már ismert üres hang- és képhordozói jogdíj szabályát terjeszti ki a könyvek, folyóiratok, tanulmányok és általában minden olyan mű másolásának (többszörözésének) eseteire, amelyek jellegüknél fogva fénymásolással vagy hasonló módon magáncélra, tehát az Sztj. 35. §-a (magáncélú másolás), illetve a 33. § (1) bekezdése (a szabad felhasználásra vonatkozó általános rendelkezés) szabad felhasználás által megengedett körben többszörözhetőek.

A Szerzői Jogi Szakértő Testület több szakvéleményében elemezte a szabad felhasználás mint a szerzői jog korlátozásának általános, a BUE 9. Cikk (2) bekezdésében, továbbá az Sztj. 33. § (2), (3) bekezdéseiben foglalt előfeltételeit. A legrészletesebb elemzést e tárgyban a 17/2006. sz. szakvélemény tartalmazza, amely kimondja, hogy a jogellenes forrásból történő jogellenes másolás megengedése nincs összhangban a kizárólagos szerzői jogok alóli kivételek alkalmazására vonatkozó jogi előfeltételekkel [ún. „háromlépcsős teszt”, melyet a BUE 9. Cikk (2) bekezdése, a WCT 10. Cikke, illetve a TRIPS 13. Cikke is megfogalmaz].

Az INFOSOC-irányelv a többszörözési jog mint kizárólagos szerzői jog alóli kivételek között az 5. Cikk (2) bekezdésében rendelkezik a reprográfiával megvalósuló magáncélú másolásokról. Az 5. Cikk (2) bekezdés (a) pontja – hasonlóan a hatályos magyar Sztj. 21. § (1) bekezdés első mondatában foglaltakhoz – ide sorolja a bármilyen fototechnikai, illetve fénymásolási eljárással vagy más hasonló hatású eljárással megvalósuló, papírra vagy más hasonló hordozóra történő másolások eseteit, melyekkel kapcsolatban az INFOSOC-irányelv előírja a jogosultak méltányos díjazási jogát.

Az irányelv nem határozza meg közelebbről, hogy pontosan mely jogosulti kör tarthat igényt reprográfiai díjra. Az azonban nyilvánvalóan következik mind az INFOSOC-irányelv előzőekben hivatkozott rendelkezéseiből, mind pedig a hatályos magyar Sztj. 21. §-ából, hogy a reprográfiai jogdíjra mint megfelelő díjra vonatkozó igény a mű magáncélú szabad felhasználásával kapcsolatban áll fenn, illetve a magáncélú másolásokból, azok tömeges mérete folytán a jogosultakat érintő hátrány ellensúlyozására szolgál.

A szabad felhasználásként megengedett magáncélú másolás (illetve az ugyancsak ide sorolt belső intézményi célú többszörözések) eseteit a hatályos Sztj. a 35. §-ban határozza meg, melyek közül a reprográfiai díjigény szempontjából releváns esetkörök a következők:

- természetes személy által magáncélra történő másolatkészítés (kizárt az építészeti, műszaki létesítmények, szoftverek, elektronikus adatbázisok másolása, nyilvános előadás kép- vagy hanghordozóra történő rögzítése, kotta, illetve teljes könyv, illetve folyóirat vagy napilap egészének reprográfiával megvalósuló másolása);

- nyilvános könyvtárak, iskolai oktatás célját szolgáló intézmények, levéltárak, kép- és hangarchívumok vállalkozási tevékenységen kívüli szabad másolatkészítése (ezen szervezetek a magánszemélyek jogi lehetőségein túlmenően bizonyos, jogszabály által meghatározott esetekben teljes könyvet, folyóiratot, illetve napilapot is lemásolhatnak);
- iskolai oktatási célú másolás (könyvként kiadott művek egyes részei, valamint újság- és folyóiratcikkek nagy példányszámban, egy-egy iskolai osztály létszámához igazodó, illetve köz- és felsőoktatási vizsgákhoz szükséges példányban történő másolása is megengedett).

Az Sztj. 35. §-a a magáncélú másolással érintett művek között külön említi a könyvként kiadott műveket, illetve a folyóiratokban, valamint a napilapokban megjelent cikkeket. Ugyanakkor a reprográfiajogdíj-igény szempontjából az Sztj. a napilapokra, a napilapokban megjelent szerzői művekre, illetve kiadókra nem tartalmaz utalást. Kétségtelen, hogy a hatályos Sztj. 21. §-a a kiadók tekintetében csak a könyvekben és a folyóiratokban megjelent művek esetében tartalmaz díjazásra vonatkozó rendelkezést, ez azonban nem zárja ki a napilapokban publikáló szerzők díjigényének jogosságát, mert a jogszabály a szerzők tekintetében nem tesz különbséget könyv, folyóirat vagy egyéb kiadvány között.

A fentiek alapján az eljáró tanács a megkeresésben szereplő kérdésekre a következő válaszokat adja:

Ad 1. A reprográfiai úton többszörözött művek utáni díjazásra jogosultak, illetve kötelezettek körét az Sztj. 21. § (1) bekezdése határozza meg. Eszerint ilyen díjazásra jogosultak az olyan művek szerzői, valamint az olyan művek (könyvként vagy folyóiratban) kiadói, amelyek ún. reprográfiával többszöröznek. Reprográfia alatt a fénymásolással vagy más hasonló módon, illetve más, hasonló hordozón előállított műveket kell érteni.

A kiadók tekintetében a díjazás egyik feltétele tehát, hogy a mű könyvként vagy folyóiratban jelenjen meg. A folyóiratok között a törvény nem tartalmaz megkülönböztetést, így a szóban forgó díjazás megjelenési időközöktől függetlenül megilleti a folyóirat-kiadókat, természetesen a 21. § egyéb rendelkezései, valamint a szabad felhasználásra vonatkozó szabályok figyelembevételével.

Ami a díjjogosultak másik csoportját, azaz a szerzőket illeti, reprográfiai díjra az irodalmi, valamint a képző- és fotóművészeti művek szerzői jogosultak, függetlenül attól, hogy művük milyen kiadványban jelent meg.

Az Sztj. 35. § (1) bekezdése értelmében a zeneszerzők és szövegírók, továbbá a kották kiadói jogaival rendelkező zeneműkiadók a jogosultak között nem vehetők figyelembe, hiszen e művek szabadon magáncélra reprográfiával nem másolhatóak. Ugyancsak kikerültek a jogosulti körből a 35. § (1) bekezdése szerint magáncélra szabadon semmiképpen nem másolható művek (építészeti, műszaki tervek, szoftverek, elektronikus adatbázisok).

Az Sztj. 106. § (1) bekezdése értelmében a 21. § által szerzőként megjelölt jogosulti körbe a műveket megalkotó magánszemély szerzőkön túl azok jogutódai is beletartoznak. A

kiadó bizonyos esetekben maga is szerzői jogosultnak tekinthető a művön, amennyiben a szerzőtől (szerzői jogosulttól) a mű szerzői vagyoni jogait megszerezte. Ilyen eset állhat elő munkaviszonyban, munkaköri kötelezettségként létrehozott művek esetében.

Ad 2. Ahogy arra a bevezető is utal, a hatályos Sztj. a többszörözési fogalom széles meghatározását tartalmazza. Ez a széles értelmezés, amely a hagyományos analóg rögzítéseken és másolásokon túl a digitális többszörözési cselekményeket is magában foglalja, nemcsak a többszörözési jog mint kizárólagos szerzői jog tartalma, de az az alóli kivételek, illetve a kizárólagos jog díjigénnyé történt korlátozása tekintetében is érvényesül. Ennek megfelelően a nyomtatóval elektronikus platformról, internetről előállított műpéldány tekintetében is fennáll a jogosultaknak az Sztj. 21. §-ban szabályozott reprográfiai díjigénye.

Ad 3. A folyóiratok fogalmát érintően az Sztj. külön rendelkezést nem tartalmaz. A folyóirat és a napilap a sajtóról szóló 1986. évi II. törvény 20. § f) pontja szerint időszaki lapnak minősül, melyeket a sajtótörvény külön kategóriaként említ. A közfelfogás ezzel megegyezően általában az évenként bizonyos rendszerességgel megjelenő sajtóterméket érti folyóirat alatt a napilapok kivételével. Az Sztj. más helyeken e két kiadványtípust szintén külön említi [pl. Sztj. 35. § (2) bekezdés, 45. § (2) bekezdés, 56. § (2) bekezdés]. Abból tehát, hogy az Sztj. 21. § (1) bekezdés az időszaki lapok közül csak a folyóiratokra hivatkozik, arra kell jogszerűen következtetni, hogy e rendelkezést a napilapokra a jogalkotó nem kívánta kiterjeszteni.

Ad 4. Ahogy az 1. kérdésre adott válaszból kiderül, a reprográfiai díjra jogosultak közül a szerzők tekintetében az Sztj. nem tesz különbséget kiadványtípusok szerint. Ebből következően a napilapokban megjelent művek szerzői a díjra igényt tarthatnak.

A kiadói díjjogosulti körbe – ahogy korábban kifejtésre került – a napilapot kiadók a 21. § (1) bekezdése alapján nem tartoznak bele.

Az eljáró tanács szükségesnek tartja megjegyezni, hogy az Sztj. 21. § (1) bekezdésére vonatkozó fenti jogértelmezés a jogszabály szigorú értelmezésén alapul, tekintettel arra, hogy az Sztj. a szerzők jogaira vonatkozó szabályokon kívül kiterjesztő értelmezésre nem ad lehetőséget. Ezért a díjra jogosult kiadók körét a jogszabály szövegében szereplőkön kívül más szervezetekre nem lehet kiterjeszteni. Ugyanakkor az eljáró tanács álláspontja szerint indokolt lenne az Sztj. 21. §-ának felülvizsgálata, hiszen semmi nem indokolja a hatályos jogszabály szerinti különbségtételt, hogy míg a folyóirat-kiadóknak a folyóiratban megjelent művek szerzőivel együtt biztosítja a törvény a díjigényt, a napilapokban megjelent művek kiadói a szerzőkkel ellentétben nem részesülnek reprográfiai díjban.

Dr. Lindner Gyula, a tanács elnöke
Dr. Sár Csaba, a tanács előadó tagja
Dr. Hajagos Éva, a tanács szavazó tagja

TERVDOKUMENTÁCIÓ ÁTDOLGOZÁSA

SZJSZT-24/07/1

A Fővárosi Bíróság megkeresése

A bíróság által feltett kérdések

1. A periratoknál 24. sorszám alatt érkeztetett, a Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség részéről megküldött tervdokumentációk összehasonlítása alapján, amely tervdokumentációk között a felperes, de a nyertes konzorcium tagjai, az alperesek részéről megrendelt dokumentációk is szerepelnek, állapítsa meg, hogy a Gyöngyös város szennyvíztisztító telepének bővítésére vonatkozó, illetőleg Mátrafüred és Gyöngyös délkeleti városrész szennyvízelvezetésének kivitelezési munkáira vonatkozó, és a kivitelezés során felhasznált tervdokumentációk a felperes által készített engedélyezési, vízjogi létesítés, illetve tender-tervdokumentációk átdolgozásával jöttek-e létre.
2. A tender-tervdokumentáció ez esetben is alkalmas volt-e arra, hogy a felperes és Gyöngyös város között megkötött szerződés alapján a felperes részéről szolgáltatni vállalt kiviteli tervek helyett kerüljön felhasználásra, vagy csak arra szolgált, hogy azt a közbeszerzési eljárásban használják fel.
3. Megállapítható-e, hogy az alperesi konzorcium által elkészített kiviteli tervdokumentáció a jogszabályi változások folytán módosítandó vízjogi létesítési engedély alapját képezte.

Az eljáró tanács szakvéleménye

Ad 1.

Előzetes megállapítások

Az eljáró tanács a kérdés megválaszolását megelőzően az alábbi előzetes megállapításokat teszi.

1. Az elküldött vizsgálati anyagok az alábbi tervdokumentációkat tartalmazzák:
 - a felperes által jegyzett, Gyöngyös város szennyvíztisztító telep bővítésére vonatkozó vízjogi engedélyezési tervdokumentációt és annak módosítását;
 - az alperes B. Kft. megnevezésű alvállalkozója által jegyzett, Gyöngyös város szennyvíztisztító telep bővítésére vonatkozó vízjogi engedélyezési és kiviteli tervdokumentációt;
 - az alperes L. Kft. megnevezésű alvállalkozója által jegyzett, Gyöngyös–Mátrafüred külterületi összekötő nyomóvezeték tervdokumentációját.

A vizsgálati anyagok mindazonáltal nem tartalmazzák a felperes Mátrafüred és Gyöngyös délkeleti városrész szennyvízelvezetésére vonatkozó tervdokumentációját, így ennek vizsgálata és az alperesi, azonos tárgykörben készült tervdokumentációval történő összevetése az eljáró tanácsnak nem állt módjában.

2. A felperes tervdokumentációjának előzetes vizsgálata során megállapítást nyert, hogy a dokumentáció a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (a továbbiakban: Szt.) 1. § (2) bekezdésének 1) pontjában külön is nevesített műszaki létesítmény tervének minősül, amely a jogvédelem fennálláshoz szükséges egyéni-eredeti jelleg követelményének is megfelel.

3. A felperes tervdokumentációja nem csupán egészében áll a szerzői jog védelme alatt, annak egyes részei egyéni-eredeti jellegüknél fogva önmagukban is védelem tárgyai (tipikusan ezek az egyes tervek, illetve az azokhoz kapcsolódó műszaki leírás). Az eljáró tanács vizsgálata ezért nem csupán a tervdokumentáció egészének, hanem annak védelem alatt álló egyes részeinek esetleges átdolgozására is kiterjedt.

Az eljáró tanács véleménye

A Gyöngyös város szennyvíztisztító telepének bővítésére vonatkozó felperesi és alperesi tervdokumentációk összehasonlítása alapján az eljáró tanács az alább véleményt alakította ki.

A tervdokumentáció egyes terveinek vonatkozásában

Az eljáró tanács a felperes és az alperes a helyszínrajzok és egyes fontosabb műtárgyakra vonatkozó (utóülepítő, fertőtlenítő, iszaprothasztó) terveinek összevetése alapján megállapította, hogy az alperes tervei sem a felperes tervei szolgai másolatának, sem azok átdolgozásának nem tekinthetők. A helyszínrajzok esetében az eredeti állapothoz képest újonnan tervezett műtárgyak elhelyezkedése, egyes esetekben pedig azok mérete és kapacitása is olyan nagyfokú eltérést mutat a felperes és az alperes terveiben, amely alapján az alperes helyszínrajza a felperesétől független, új, önálló alkotásnak tekinthető. Más szempontból a helyszínrajzok és az egyes műtárgyak tervei esetében is a felperes és az alperes tervei között fennálló esetleges hasonlóságok a műszaki létesítmény általános rendeltetéséből, a vonatkozó hatósági előírásokból és egyéb szabályokból adódnak, ezért e hasonlóságok nem hordozzák a szerzői jogi védelem feltételeként szükséges egyéni-eredeti jelleget. Összességében tehát az egyes tervek között fennálló nagymértékű különbség az alperes részéről a felperesi tervezéstől elkülönült, önálló tervezési folyamatot feltételez.

A tervdokumentáció terveihez kapcsolódó műszaki leírások tekintetében

A műszaki leírások összevetése ugyancsak alátámasztja azt az álláspontot, hogy az alperes tervdokumentációja – egészében és részletei vonatkozásában is – önálló, a felperes tervdokumentációjától elkülönült alkotásnak tekintendő. E leírások kapcsán az eljáró tanács

meg kívánja említeni, hogy bár az alperes műszaki leírása tartalmaz utalásokat a felperes leírására, illetve egyes helyeken adatokat is átvesz abból, mégsem tekinthető szerzői jogi értelemben vett átdolgozásnak, mivel ezek a tartalmi elemek önmagukban nem állnak a szerzői jog védelme alatt. A műszaki megoldást, tartalmat ugyanis a szerzői jog nem védi, a védelem mindössze a tartalom formájára, annak „megszerkesztésére” terjed ki.

Az eljáró tanács e kérdésre adott válaszához kapcsolódóan ugyanakkor meg kívánja jegyezni, hogy nem tartozik a tanács hatáskörébe annak vizsgálata, megfelel-e a vízügyi hatósági engedélyezési eljárás szabályainak az a gyakorlat, ha egy folyamatban lévő vízügyi engedélyezési eljárás során az engedélyezési tervek teljes egészében kicserélésre (és nem átdolgozásra, „módosításra”) kerülnek (ahelyett, hogy az új engedélyezési tervek alapján új eljárásra kerülne sor).

Ad 2.

A felperes engedélyezési és tenderterve – amint azt az eljárás során a felperes ügyvezetője is említette tanúvallomásában – megalkotásának célja elsődlegesen a közbeszerzési eljárásban történő hasznosítás volt. Ezen tervek (különösen az egyes helyszínrajzok) azonban részletezettségükben megközelítik, illetve bizonyos esetekben elérik az alperes azonos tárgykörben készült engedélyezési tervei kidolgozottságának mértékét. Tekintettel pedig arra, hogy az alperes engedélyezési és kiviteli tervei között nem fedezhető fel lényegi különbség, nem zárható ki, hogy a felperes engedélyezési és tenderterve a kiviteli terv követelményeinek – esetlegesen csekély számú, technikai jellegű módosítás, kiegészítés hozzáadásával – szintén megfelelt volna.

Az eljáró tanács e kérdésre adott válasza kapcsán meg kívánja jegyezni, hogy a gyakorlatban az engedélyezési tervek alapján kidolgozott kiviteli tervek – értelemszerűen – nem tekinthetők szerzői jogi értelemben vett átdolgozásnak, ugyanis a kiviteli terv készítése során az engedélyezési tervben rögzített fő paraméterektől érdemben eltérni nem lehet. A kiviteli terv csakis a szerzői jogi szempontból érdeminek tekinthető „alkotó” tervezési szakasz lezárását követően készül, készülhet el, és már a megvalósítás szakaszába esőnek tekintendő. A kiviteli terv célja az engedélyezési tervben meghatározott paraméterekkel és műszaki tartalommal dokumentált, tervezett létesítmény kivitelezési munkálataihoz szükséges műszaki-technikai kiegészítések és technológiai eljárások, valamint a szükséges gyártmánytervek, konszignációk kimunkálása. A kiviteli tervek készítése során az engedélyezési tervtől eltérni csak az engedélyezési terv tervezőjének (szerzőjének) hozzájárulásával lehet.

Ad 3.

A rendelkezésre álló adatok alapján az illetékes vízügyi felügyelőség által 10892-9/2005 és 13061-10/2005 ügyiratszámokon kiadott engedélymódosítások az alperesi konzorcium által készített tervdokumentációkon alapulnak. Erre utal, hogy az alperes 1. válaszban megjelölt tervdokumentációi iratgyűjtőinek borítóján a fenti ügyiratszámok kerültek feltünteté-

tésre. Annak vizsgálata, hogy az engedélymódosítás szükségessége a vízügyi jogszabályok módosulásából következett-e, vagyis közvetetten, hogy milyen motivációval hozta létre és nyújtotta be a hatósági eljárás során az alperes az új tervdokumentációt, jellegénél fogva nem képezheti szerzői jogi vizsgálat tárgyát.

*Dr. Szilágyi István, a tanács elnöke
Dr. Gondol Daniella, a tanács előadó tagja
Jékely Zsolt, tanács szavazó tagja*

FILMALKOTÁS LÉTREHOZÁSÁRA IRÁNYULÓ SZERZŐDÉS ÉRVÉNYESSÉGE ÉS AZ ENGEDÉLYEZETT FELHASZNÁLÁS TERJEDELME

SZJSZT- 29/07/1

A BRFK XI. kerületi Rendőrkapitányság megkeresése

A megkereső által feltett kérdések

I. A megkeresésében leírt tényállás esetében melyik álláspont helyes:

- A szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (Szt.) 42. § (3) bekezdésének alkalmazása, hogy a szerző számára kedvezőbb értelmezést kell elfogadni, és ez alapján a DVD-forgalmazásra nem volt engedélye az A. Kft.-nek,
- vagy a 66. §-ban foglaltak alkalmazása, hogy ellenkező kikötés hiányában minden [vagyon] jog átruházásra kerül, és volt engedélye az A. Kft.-nek a forgalmazásról szóló szerződés megkötésére. (Ez utóbbi esetben természetesen bűncselekmény sem valósulhatott meg.)

Tehát a szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértése körében értékelhető jogsértésre sor került-e?

II. A film DVD-n történő forgalmazásával kapcsolatosan L. A.-nak és V. I.-nek történő vagyoni hátrány okozására sor került-e?

Az eljáró tanács szakvéleménye

Ad. I.

I. 1. A megkeresésben leírt tényállás és az ahhoz csatolt iratok szerint a Fej vagy írás? című filmalkotás forgatókönyvírója S. Z., rendezője L. A. és operatőre V. I. A filmalkotást 2005.

augusztus és november között anélkül hozták létre, hogy a rendező és az operatőr alkotói közreműködéséről és a létrejövő filmalkotásra vonatkozó jogokról írásbeli szerződést kötöttek volna a filmelőállítóval, az A. kft.-vel. E Kft.-nek S. Z. az ügyvezetője. Az alkotói megbízás és a jogok tekintetében 2005. augusztus elején csak egy szóbeli megállapodás született, miszerint a rendezőnek és az operatőrnek fejenként a film nettó produceri nyereségének 4%-a jár, várhatóan három-három millió forint. 2005. augusztus 10-én a rendező és az operatőr ilyen szövegű egyoldalú írásbeli nyilatkozatot tett. A filmelőállító képviselője utóbb – de még a film 2005. november 8-án történt filmszínházi bemutatója előtt – írásbeli szerződéses ajánlatot tett a rendezőnek és az operatőrnek, de ők ezt nem fogadták el.

L. A. rendező – jogi képviselője útján – 2006. február 20-án írásban közölte az A. Kft.-vel, hogy „a Fej vagy írás? című film felhasználásához adott engedélyt a mai nappal, azonnali hatállyal visszavonja, további felhasználását pedig megtiltja.”

2006. október 30-án a filmelőállító A. Kft. szerződést kötött a H. Kft.-vel arról, hogy az utóbbi a Fej vagy írás? c. filmből ún. home video formátumban példányokat sokszorosítson és terjesszen, továbbá azt „video on demand” módon a nyilvánossághoz közvetítse. E felhasználások közül csak a videó példányonkénti terjesztésére került sor.

A rendező és az operatőr nem kapott jogdíjat a filmelőállítótól.

A filmszínházi forgalmazás (nyilvános előadások) bevételeiről adatok nem állnak rendelkezésre. A videó sokszorosítása 5054 darabban megtörtént, a példányok terjesztését 2006 karácsonya előtt megkezdték, és ebből a H. Kft.-nek – a kft. közlése szerint – a büntetőügy kezdetéig mintegy 3 446 178 Ft tiszta nyeresége keletkezett. Ennek 50%-a a szerződés 7. pontja szerint az A. Kft.-t illeti meg.

I.2. A filmrendezői és az operatőri tevékenység kifejtésére és eredményének felhasználására vonatkozó szerződés a lényeges jogok és kötelezettségek tekintetében való szóbeli megállapodással 2005. augusztus elején létrejött. Arra nézve nincs adat, hogy a felek ekkor korlátozták volna a filmalkotás felhasználására és a felhasználás engedélyezésére vonatkozó jogok körét. Az ügyben alkalmazandó különös szabály, az Sztj. 66. §-ának (1) bekezdése szerint ilyen joghatályos korlátozáshoz erre vonatkozó kifejezett nyilatkozat lett volna szükséges (itt most eltekintve a nyilatkozat alaktságára vonatkozó követelménytől). A rendező és az operatőr jogdíjukról szóló egyoldalú írásbeli nyilatkozatai sem tartalmazzak ilyen korlátozást. A megfilmesítési, rendezői és operatőri felhasználási szerződések kötésénél ma Magyarországon az a kivételes, ha egyes – pl. a video- – jogok tekintetében korlátozzák a jogátzállást. A fenti három körülményre és elsősorban arra tekintettel, hogy a megfilmesítési szerződés szabályai különösek a felhasználási szerződések általános szabályaihoz képest, és a szóban forgó esetben minden kétséget kizáróan megállapítható, hogy megfilmesítési szerződésről van szó, az ügyben a jogátruházás terjedelmét illetően nem kerülhet sor az Sztj. általános felhasználási szerződési szabályai között elhelyezett szerződés értelmezési szabályok [például a 42. § (3) bekezdés] alkalmazására. Így 2005 augusztusában a filmalkotások filmszerű

hasznosítása valamennyi akkor ismert módjára, így a videoterjesztésre is átszállhatott a jog az S. Z. ügyvezető által vezetett kft.-re. Annak, hogy ez jogi szempontból érvényesen mégsem így történt, más az oka: az Szjt. 45. § (1) bekezdése szerinti alakisági követelmény be nem tartása.

I.3. Az Szjt. 45. § (1) bekezdése értelmében „*a felhasználási szerződést – ha e törvény eltérően nem rendelkezik – írásba kell foglalni*”. Az Szjt. a filmalkotásokra vonatkozóan nem tartalmaz eltérő rendelkezést. A Polgári Törvénykönyv (Ptk.) 217. §-a (1) bekezdésének második mondatának értelmében „*az alakiság megsértésével kötött szerződés – ha jogszabály másként nem rendelkezik – semmis*”. A filmalkotásokra vonatkozóan nincs ilyen eltérő jogszabályi rendelkezés. A semmis szerződés érvénytelen [Ptk. 234. § (1) bek.]. Az A. Kft. tehát a 2005. augusztusi szóbeli megállapodással érvényesen nem szerzett a Fej vagy írás? c. filmre semmiféle szerzői jogi vagyoni (felhasználási) jogot.

A szerzői jogi felhasználási szerződések gyakorlatában sajnos nem ritka az alakiság megsértése miatt érvénytelen szerződés. Ezt mutatja az ilyen szerződésekkel foglalkozó polgári jogi bírósági ítéletek nagy száma is, lásd például: BH 1994/249, BH 1994/129, BH 1994/24, BH1994/22, BH 1993/500, BH 1993/296, BH 1993/225, Főv. Bir.8.P.251/1992/2, LB Pf.IV.20 887/1992/2, LB Pf. IV. 21 722/1997/7, Főv. Bir.8.P.21 613/1994/9, LB Pf. IV.20 025/1994/2, Főv. Bir.8. P.26 697/1991/23. A bírói gyakorlat következetesen, a Ptk. 237. §-a (2) bekezdésének alkalmazásával (az alkalmazásra az Szjt. 3. §-a útján kerül sor) hatályossá nyilvánítja ezeket a szerződéseket a határozathozatalig, és a feleknek ennek alapján el kell számolniuk egymással. Ez a szóban forgó ügyben azt jelentené, hogy a Fej vagy írás c. film rendezője és operatőre a film alkotásában való szerzői közreműködés és a már megtörtént filmszínházi vetítések és videó példányonkénti terjesztése fejében a szakmában a hasonló esetekben szokásos ellenszolgáltatásra lenne jogosult. Hangsúlyozzuk, hogy a bírói gyakorlat szerint nem érvényessé nyilvánításról van szó (ez az alakiság megsértése esetén fogalmilag lehetetlen), hanem „pusztán” hatályossá nyilvánításról, amely nem érinti a jogátruházás/felhasználási-jog-átengedés érvénytelenségét. E megállapításnak a jövőbeli felhasználások megítélésénél van jelentősége.

A fentiek alapján megállapítható, hogy az A. Kft. érvényes szerzői engedély nélkül, jogosítatlanul használta fel a rendezői és operatőri alkotói teljesítményt, így szerzői jogi jogsértést követett el. Ez a jogsértés a szerzői jogi jogszabályok értelmében a szándékosság vagy gondatlanság fennálltától függetlenül megállapítható, objektív. Annak megítélése, hogy büntetőjogi szempontból ki az elkövető, és a Btk. 326/A. paragrafusa teljes tényállása megvalósulásához szükséges szubjektív elemek is magvalósultak-e, kívül esik a Szerzői Jogi Szakértői Testület hatáskörén.

Ad. II.

L. A. és V. I. filmszerzők a kft.-től nem kaptak díjazást alkotói munkájukért és az (érvénytelen szerződéssel) átruházott jogokért. Az Szt. 94. §-a (1) bekezdésének e) pontja értelmében az objektív jogsértés miatt a sérelmet elszenvedett fél által érvényesíthető egyik polgári jogi igény a jogsértéssel elért gazdagodás visszatérítése. Ez a „gazdagodás” azonban nem az általános polgári jogi értelemben vett fogalom, nem a jogsértő tiszta nyeresége, hanem a „szükségképpen legalább a szerzőt megillető díjazás” (vagyis a szokásosan járó jogdíj) – l. az Szt. 94-99. §-ához fűzött miniszteri indokolást. Így szól a BH 1993/296. döntés is: „Az alakítás megsértésével kötött felhasználási szerződés alapján történt teljesítés esetén a szerzői jogdíj összegével azonos térítésre tarthat igényt a szerző.” A térítés elmaradása a szerzőknél elmaradt vagyoni előny, vagyis vagyoni hátrány.

Továbbá a BDT 2003.894 döntés azt is kifejti, hogy „I. Valamely szerzői jogi (szomszéd [helyesen szomszédos] jogi) védelem alatt álló mű jogosulatlan felhasználása esetén vélelem szól amellett, hogy a jogosulatlan felhasználás üzleti vagy egyéb – vagyoni értékben is kifejeződő – cél érdekében történt ...”

Megállapítható tehát, hogy a Fej vagy írás? c. filmalkotás DVD-n történő forgalmazásával kapcsolatosan az A. Kft. L. A.-nak és V. I.-nek vagyoni hátrányt okozott.

*Dr. Faludi Gábor, a tanács elnöke
Dr. Gyertyánfy Péter, a tanács előadó tagja
Kézdi-Kovács Zsolt, a tanács szavazó tagja*